

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ ТА ПРИКЛАДНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

<https://doi.org/10.34142/23129387.2024.70.05>

УДК 159.93

ORCID 0000-0003-1560-9516

ORCID 0000-0003-3926-1921

КОМУНІКАТИВНІ ГНУЧКІ НАВИЧКИ ФАХІВЦЯ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Жанна Богдан^{1ABCDE}, Марина Колісник^{2BE},

кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології та соціології Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця,

E-mail: janna.bogdan79@icloud.com,

2 - аспірант кафедри психології і соціальної роботи, Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль Україна

E-mail: m.kolisnyk2022@gmail.com

Внесок авторів

A – дизайн дослідження; B – збір даних; C – статистичний аналіз; D – підготовка рукопису; E – збір коштів.

Актуальність дослідження комунікативних гнучких навичок зумовлена тим, що серед софт-скілів сучасного фахівця саме вміння ефективного спілкування є провідною та найбільш чисельною групою навичок, проте сьогодні у психології вони виявляються мало вивченими та практично не систематизованими.

Мета статті – здійснити вивчення структури та професійної специфіки комунікативних гнучких навичок.

Результати. Здійснено факторний аналіз показників комунікативних гнучких навичок, показано відмінності у рівні розвитку комунікативних гнучких навичок у майбутніх психологів, економістів, менеджерів, журналістів, соціальних працівників та медичних сестер.

Висновки. У результаті факторизації показників комунікативних гнучких навичок було отримано шести факторну структуру, яка характеризується, передусім, провідною позицією комунікативних схильностей особистості із її такими комунікативними здатностями, як соціальна креативність, командо творча компетентність, організаторські здатності, здатність до рольової рефлексії, здатність вирішувати рольові конфлікти, легкість комунікативної креативності, діалогічної спрямованості у спілкуванні. Другорядним за значенням є зв'язок комунікативної толерантності та комунікативного контролю, широти рольового репертуару, рольової гнучкості, здатності вирішувати рольові конфлікти, низькою конфліктністю; а також зв'язки самопрезентації комунікативної креативності та самомоніторингу презентації себе - самоконтролю поведінки у соціальних ситуаціях. Побічною у структурі є роль соціального інтелекту у зв'язку із соціальною креативністю, емоційна стійкість у спілкуванні, маніпулятивність та комунікативна компетентність, незалежність та експресивність комунікативної креативності.

Виявлено перевагу більшості комунікативних гнучких навичок у майбутніх психологів у порівнянні із майбутніми економістами, менеджерами, журналістами, соціальними працівниками та медичними сестрами.

Ключові слова: гнучкі навички, комунікативні гнучкі навички, фахівець-соціолог, майбутні психологи, економісти, медичні сестри, соціальні працівники, менеджери, журналісти, комунікативна компетентність, комунікативна креативність, організаторські схильності, командотворча компетентність, само презентація, рольова компетентність, комунікативна толерантність.

Жанна Богдан^{2ABCDE}, **Марина Колісник**^{2BE},

D. in Psychology, Associate Professor, Head of the Department of Psychology and Sociology at the Semen Kuznets Kharkiv National University of Economics,

E-mail: janna.bogdan79@icloud.com,

2 - postgraduate student of the department of Department of Psychology and Social Work,

West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine

E-mail: m.kolisnyk2022@gmail.com

The relevance of the study of communicative soft skills is due to the fact that among the soft skills of a modern specialist, effective communication skills are the leading and most numerous group of skills, but today in psychology they are poorly studied and practically not systematized.

The Aim of the article is to study the structure and professional specificity of soft skills.

Results. The factor analysis of the indicators of communicative soft skills was carried out, the differences in the level of development of communicative flexible skills of future psychologists, economists, managers, journalists, social workers and nurses were shown.

Conclusions. As a result of factorization of indicators of communicative soft skills, a six-factor structure was obtained, which is characterized, first of all, by the leading position of the personality's communicative inclinations with its communicative abilities such as social creativity, teamwork competence, organizational skills, ability to role reflection, ability to resolve role conflicts, ease of communicative creativity, dialogical orientation in communication. Of secondary importance is the connection between communicative tolerance and communicative control, breadth of role repertoire, role flexibility, ability to resolve role conflicts, low conflict; as well as the connection between self-presentation of communicative creativity and self-monitoring of self-presentation - self-control of behavior in social situations. Indirectly, the structure includes the role of social intelligence in connection with social creativity, emotional stability in communication, manipulativeness and communicative competence, independence and expressiveness of communicative creativity.

The advantage of most communicative soft skills in future psychologists compared to future economists, managers, journalists, social workers and nurses has been revealed.

Keywords: soft skills, communicative flexible skills, sociologist, future psychologists, economists, nurses, social workers, managers, journalists, communicative competence, communicative creativity, organizational tendencies, team building competence, self-presentation, role competence, communicative tolerance.

Вступ. Актуальність дослідження комунікативних гнучких навичок зумовлена тим, що серед софт-скілів сучасного фахівця саме вміння ефективного спілкування є провідною та найбільш чисельною групою навичок, проте сьогодні у

психології вони виявляються мало вивченими та практично не систематизованими.

Відповідно до нашої авторської концепції гнучких навичок майбутнього фахівця зміст комунікативних гнучких навичок складають: 1) навички вербальної та невербальної взаємодії та спілкування; 2) соціальний інтелект та соціально-перцептивні навички; 3) соціальна креативність; 4) здатності вирішувати конфлікти; 5) навички командної роботи (командотворення та організаційні здатності); 6) здатність до самопрезентації, навички публічного виступу та ораторська майстерність.

Мета статті – здійснити вивчення структури та професійної специфіки комунікативних гнучких навичок.

Методи і вибірка.

1. Авторську методику дослідження самомоніторингу презентації себе та самоконтролю поведінки у соціальних ситуаціях (Богдан, 2023b).

2. Авторську методику дослідження командо творчої компетентності (Богдан, 2024a).

3. Методику визначення соціальної креативності особистості А.В. Батаршева (Поезднік, 2021)..

4. Методика діагностики комунікативних і організаторських схильностей (КОС-2) В. В. Синявського і Б. О. Федоришина.

5. Методику дослідження комунікативного контролю С. Шнайдера.

6. Опитувальник спрямованості особистості у спілкуванні С. Братченка для визначення міри розвитку діалогічного стилю спілкування.

7. Тест соціального інтелекту Дж. Гілфорда.

8. Опитувальник комунікативної толерантності В. Бойка.

9. Методика для визначення рівня рольової компетентності О. Михайленко, зокрема шкала «Здатність вирішувати рольові конфлікти» (Михайленко, 2016).

10. Тест-опитувальник комунікативної креативності О. П. Саннікової і Р. В. Белоусової (цит за Антошків, 2024).

У дослідженні взяли участь 89 здобувачів ОКР «бакалавр» спеціальностей психологія, економіка, журналістика, соціальна робота, сестринська справа.

Результати. У таблиці 1 показано результати факторизації показників комунікативних гнучких навичок майбутніх фахівців.

Перший фактор (22,7% дисперсії, факторна вага – 5,01) містить показники комунікативних схильностей, соціальної креативності, командо творчої компетентності, організаторських схильностей, рольової рефлексії, здатності вирішувати рольові конфлікти, легкості комунікативної креативності, діалогічної спрямованості у спілкуванні.

Другий фактор (13,6% дисперсії та 2,99 – факторна вага) представлений показниками комунікативної толерантності, комунікативного контролю, широти рольового репертуару, рольової гнучкості, здатності вирішувати рольові конфлікти, низькою конфліктністю.

Третій фактор (10,3% дисперсії, факторна вага – 2,28) представлений показниками само презентації комунікативної креативності та самомоніторингу презентації себе - самоконтролю поведінки у соціальних ситуаціях.

Четвертий фактор (9% дисперсії, факторна вага – 1,99) характеризується загальним показником соціального інтелекту, самооцінкою соціальної креативності.

П'ятий фактор (7% дисперсії, факторна вага – 1,55) містить показники емоційної стійкості, маніпулятивності та комунікативної компетентності у структурі комунікативної креативності.

Шостий фактор (6% дисперсії, факторна вага 1,35) характеризується показниками незалежності та експресивності комунікативної креативності.

Таблиця 1

Факторна структура комунікативних гнучких навичок здобувачів соціономічного профілю

Самомоніторинг презентації себе та самоконтроль поведінки	0,2362	0,0610	0,9037	0,0534	0,0324	0,0617
Командотворча компетентність	0,7568	0,1530	0,0967	0,2682	0,2050	-0,0913
Соціальна креативність Барташев	0,3467	0,0839	0,1120	0,7265	0,1465	0,1224
Ком схильності	0,8268	0,1591	0,0733	-0,0366	0,2235	0,0549
Орг схильності	0,7161	0,0479	0,0529	0,0858	0,1202	0,0340
Комунікативний контроль	0,1444	0,7652	0,0761	0,2104	0,3281	0,1005
Диалогічність	0,5457	0,1645	-0,0349	0,1329	0,1230	0,2347
Загальний рівень соціальної креативності	0,8016	0,1053	0,1674	0,2668	0,0321	0,0152
Соціальний інтелект	0,2242	0,2821	0,0873	0,7703	0,0014	0,0091
Комунікативна інтолерантність	-0,2783	-0,7950	-0,0108	-0,1236	-0,0499	-0,0788
Рольова рефлексія	0,6669	0,2254	0,0319	0,3442	-0,0056	0,1763
Широта рольового репертуару	0,4294	0,6613	0,1725	0,2415	-0,0663	-0,0354
Рольова гнучкість	0,5175	0,5573	0,0403	0,1465	-0,1659	0,2151
Здатність вирішувати рольові конфлікти	0,6107	0,5090	0,0992	0,2433	-0,1202	0,0104
Легкість	0,5646	0,2764	0,2822	-0,1672	0,3862	0,2329
Самопрезентація	0,0212	0,0717	0,9142	0,1734	0,0522	0,0921
Незалежність	0,0092	0,2856	-0,0106	0,4176	0,0075	0,7059
Конфліктність	-0,1696	-0,4322	0,3971	-0,2296	0,2598	0,0513
Емоційна стійкість	0,4568	0,1670	-0,1617	-0,0299	0,6211	-0,1359
Маніпулятивність	0,0474	-0,3770	0,0317	0,0623	0,4857	0,4314
Експресивність	0,3088	0,0411	0,3491	-0,2123	-0,1403	0,6295
Комунікативна компетентність	0,2320	0,1352	0,3514	0,2148	0,6198	-0,0775
Общ.дис.	5,0123	2,9948	2,2774	1,9917	1,5465	1,3523
Доля общ.	0,2278	0,1361	0,1035	0,0905	0,0703	0,0615

Порівняльний аналіз показників комунікативних гнучких навичок у здобувачів різних спеціальностей показав перевагу майбутніх психологів (рис. 1-11).

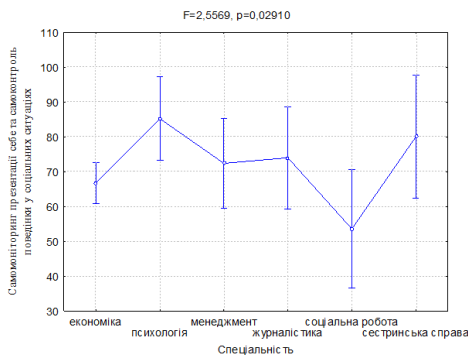

Рис. 1. Показники здатності до самопрезентації здобувачів соціономічного профілю різних спеціальностей.

Визначено істотне переважання показників здатності до само презентації у психологів, натомість у майбутніх соціальних працівників ці навички розвинені слабше.

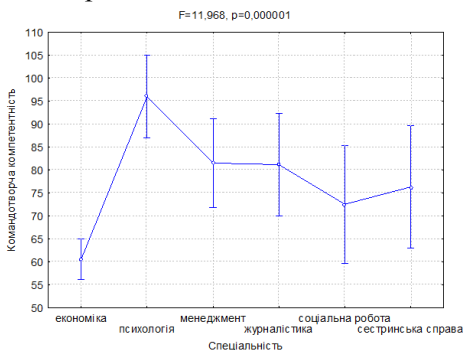

Рис. 2. Показники командо творчої компетентності здобувачів соціономічного профілю різних спеціальностей.

Визначено істотне переважання показників командо творчої компетентності у психологів, натомість у майбутніх економістів ці навички розвинені слабше.

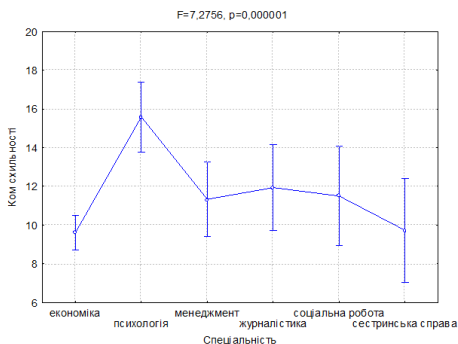

Рис. 3. Показники комунікативних схильностей здобувачів соціономічного профілю різних спеціальностей.

Визначено істотне переважання показників комунікативних схильностей у психологів, натомість у майбутніх економістів ці навички розвинені слабше.

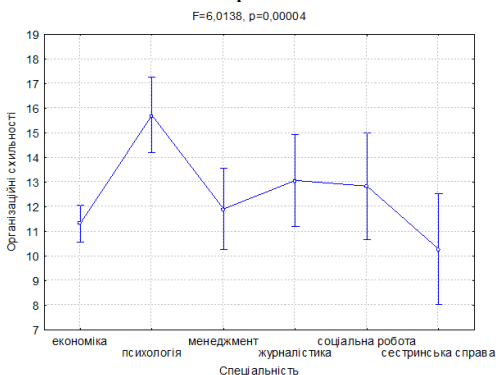

Рис. 4. Показники організаторських схильностей здобувачів соціономічного профілю різних спеціальностей.

Визначено істотне переважання показників організаторських схильностей у психологів, натомість у майбутніх медичних сестер ці навички розвинені слабше.

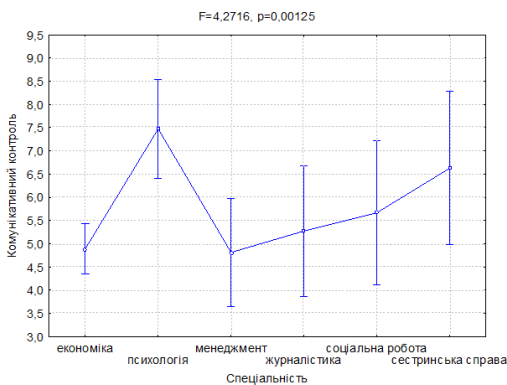

Рис. 5. Показники комунікативного контролю здобувачів соціономічного профілю різних спеціальностей.

Визначено істотне переважання показників комунікативного контролю у психологів, натомість у майбутніх економістів та менеджерів ці навички розвинені слабше.

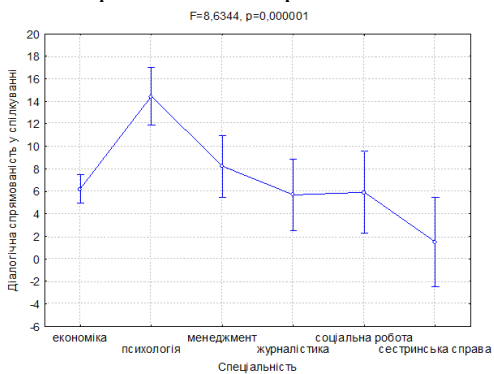

Рис. 6. Показники діалогічного стилю спілкування здобувачів соціономічного профілю різних спеціальностей.

Визначено істотне переважання показників діалогічного стилю спілкування у психологів, натомість у майбутніх медичних сестер ці навички розвинені слабше.

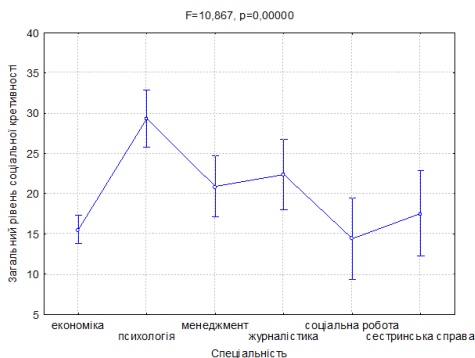

Рис. 7. Показники соціальної креативності здобувачів соціономічного профілю різних спеціальностей.

Визначено істотне переважання показників соціальної креативності у психологів, натомість у майбутніх медичних сестер, соціальних працівників та економістів ці навички розвинені слабше.

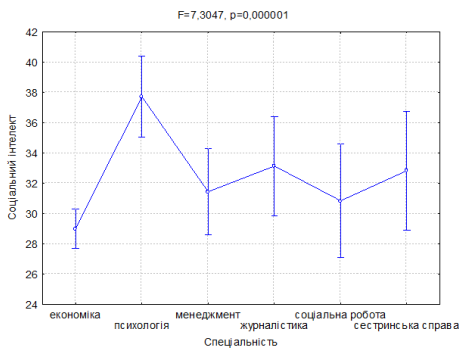

Рис. 8. Показники соціальної креативності здобувачів соціономічного профілю різних спеціальностей.

Визначено істотне переважання показників соціального інтелекту у психологів, натомість у майбутніх економістів ці навички розвинені слабше.

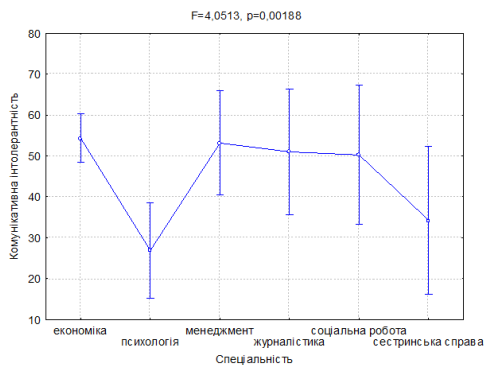

Рис. 9. Показники комунікативної інтолерантності здобувачів соціономічного профілю різних спеціальностей.

Визначено істотне переважання показників комунікативної толерантності у психологів та частково - у медичних сестер.

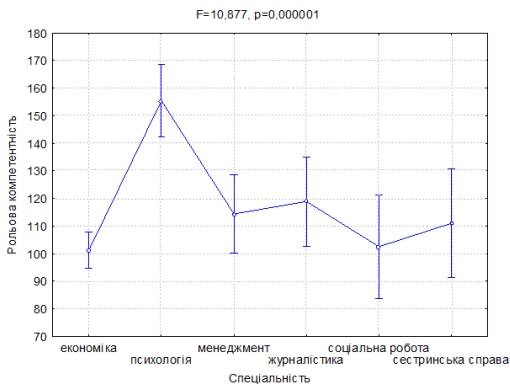

Рис. 10. Показники рольової компетентності здобувачів соціономічного профілю різних спеціальностей.

Визначено істотне переважання показників рольової компетентності у психологів, натомість у майбутніх економістів ці навички розвинені слабше.

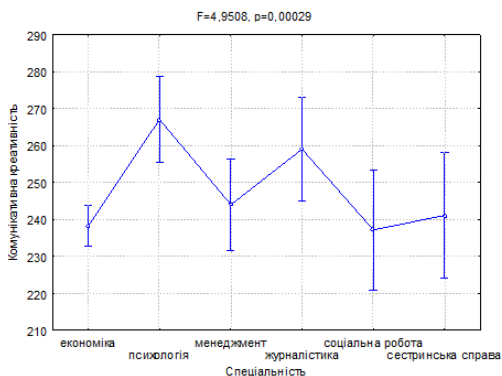

Рис. 11. Показники комунікативної креативності здобувачів соціономічного профілю різних спеціальностей.

Визначено переважання показників комунікативної креативності у майбутніх психологів та журналістів, натомість у майбутніх економістів ці навички розвинені слабше.

Висновки. У результаті факторизації показників комунікативних гнучких навичок було отримано шести факторну структуру, яка характеризується, передусім, провідною позицією комунікативних схильностей особистості із її такими комунікативними здатностями, як соціальна креативність, командо творча компетентність, організаторські здатності, здатність до рольової рефлексії, здатність вирішувати рольові конфлікти, легкість комунікативної креативності, діалогічної спрямованості у спілкуванні. Другорядним за значенням є зв'язок комунікативної толерантності та комунікативного контролю, широти рольового репертуару, рольової гнучкості, здатності вирішувати рольові конфлікти, низькою конфліктністю; а також зв'язки самопрезентації комунікативної креативності та самомоніторингу презентації себе - самоконтролю поведінки у соціальних ситуаціях. Побічною у структурі є роль соціального інтелекту у зв'язку із соціальною креативністю, емоційна стійкість у спілкуванні, маніпулятивність та комунікативна компетентність, незалежність та експресивність комунікативної креативності.

Виявлено перевагу більшості комунікативних гнучких навичок у майбутніх психологів у порівнянні із майбутніми економістами, менеджерами, журналістами, соціальними працівниками та медичними сестрами.

Література

Антошків А. (2024). Комунікативна креативність як чинник розвитку командотворчої компетентності психолога. Дис. Тернопіль.

Богдан Ж.Б. (2023а). Психологічна специфіка командотворення. Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди "Психологія" 8-23

Богдан Ж. (2023b). Самопрезентація особистості як гнучка навичка: теоретичне обґрунтування та методика діагностики. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 3. 99-110.

Михайленко О.Ю. (2016). Психологічні особливості розвитку рольової компетентності майбутніх практичних психологів. Дис. ...19.00.07. Х. ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Поезднік О.В. (2021). Феномен соціальної креативності у психології: концептуалізація поняття і методи психодіагностики. Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія. Харків: ХНПУ. Вип.65. 262-274.

Тест комунікативної толерантності В. Бойко. Режим доступу: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=215705>

Тест соціального інтелекту Дж. Гілфорда <http://testik.com.ua/sotsialnyj-intelekt-dzh-gilford-m-salliven/>

Оригінальний рукопис отриманий 23 квітня 2024 року

Стаття прийнята до друку 26 квітня 2024 року